№ 187 Київ. П'ятниця, 17-го августа (30 Серпня) 1912 р. Ціна окремого № 3 коп. № 187

РАДА

ГАЗЕТА ПОЛІТИЧНА, ЕКОНОМИЧНА і ЛІТЕРАТУРНА

ВИХОДИТЬ ЩО-ДНЯ, ОКРІМ ПОНЕДІЛКІВ.

РІК СЬОМИЙ.

Адреса редакції і контори:
у Київі Велика Підвальна вул. д. 6,
Телефон редакції 1458.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА РІК 1912

на 1 рік	на 11 м.	на 10 м.	на 9 м.	на 8 м.	на 7 м.	на 6 м.	на 5 м.	на 4 м.	на 3 м.	на 2 м.	на 1 м.
6.	5.70	5.25	4.75	4.25	3.75	3.25	2.75	2.25	1.75	1.25	65.

Передплат. на рік можна виплачувати частками: в 2 строки: на 1 янв. 3 карб. і на 1 апр. 3 карб., в 3 стр.: на 1 янв. 2 карб., на 1 мар. 2 карб. і на 1 мая 2 р., або по 1 карб. на протязі перших шости місяців.

Ціна „Раді" за кордон: на рік 11 р., (27 крон 94 гелери на австрійську валюту), на 1/2 року—5 р. 50 к. на 1/4 року—2 р. 75 к., на 1 м.—1 р. Коли закорд. читачі передплачують газету через почтамти, то платять за газету по ціні, встановленій для передплатників в Росії.

Передплата приймається тільки з 1-го числа кожн. місяця.

ЗА ЗМІНУ АДРЕСИ 30 КОП.
(При зміні неодмінно прикладати стару адресу).

Авторі рукописів повинні подавати своє призвіще і адресу. Редакція може скорочувати і змінять статті; більші статті, до друку негодящі, переховуються в редакції 3 місяці і висилаються авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищую ся. Рукописи, на яких не зазначені умови друку важаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакція не листується.

Просять авторів додержуватись провопису „Ради".

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОПОВІСТОК:
ЗА РЯДОК ПЕТІТУ, АБО ЗА ЙОГО МІСЦЕ:
перед текстом . . . 20 коп.
після тексту . . . 10 коп.
„сторонні повідомлення" . . . 50 коп.
ЗА ПЕРШИЙ РАЗ платиться ВДВІЧІ.
Оповістки про пошукування праці—в Конторі редакції приймаються на льготних умовах.

ОПОВІСТКИ від окремих особ фірм і закладів, що мешкають, або мають свої Головні контори чи Управи *закордном і скрізь в межах Російської Держави* за ВИКЛЮЧІННЯМ губерній: Київської, Харьківської, Херсонської, Орловської, та Полтавської, опричь контори „Рада",—*приймаються виключно* в „ЦЕНТРАЛЬНОЙ КОНТОРѢ ОБЪЯВЛЕНІЙ ТОРГ. ДОМА Л. и Э. МЕТЦЛЬ и Ко. Москва, Мясницкая, домъ Сытова" та в ОТДІЛАХ ТОГО Т.Д.: „въ Петербургѣ,—Морская 11 Варшава,—Маршалковская 130; Вильно,—Большая 38; Лодзь—Петроковская 1 Пирмѣ, -8, площ. Бирма".

„АПОЛЛО"
СЕМЕЙНИЙ САД-
театр-варьєте
Мерінгов. 8. Телефон 24-84.
Дірекція трудове товариство: А. Я. Вальберг, П. М. Федотов, А. М. Прокофьев та Д. В. Подкін.
Сьогодня дебюти і гастролі нових артистів.
Гастролі відом. інтерн. ексц. артисти M-lle АНОНА
Від. вик. руськ. народн. пісень і романсів Н. П. Філіповська
Зубні і крафт акробати Тріо Брусся
Англійський комич. дует Лілі та Радфорд
Художниця-моменталіста M-lle ДАВИД
Чешська артистка МАРІЕТТА ОРЛОВСЬКА
Руська артистка Терлецька
Віденська співачка Мія Земден
Комичний штукарь Рольф Хольба
Відомі еквілібристи БРАТИ ГЕРМС
Американські сальтоморталісти КЕТТІ і МОРІС
Руська артистка Е. К. КРИЛОВА
Жінка-баритон ЖОРЖЕТ
Французька артистка LESPARS
Французька diseuse ЖОРЖИНА
Руська субретка Велегорська
Каскадна артиска Орлянська
С. Ланіна, Дзіженська, Потоцька, Герендай, Суворська, Камінська, Долларі, Янковська, Олександріна, і Деніс, Онегина, Вадіана, Вагнер, Ємельянова, Вергоні, Любімов, Чіжевська, Дебротіні, Арбеніна, Лілі.
Ітрепаціон. труппа під ор. артиста К. А. БОХЕНКЕВИЧА
При театрі чудовий сад, декорований тропичними рослинами і роскішно ілюмінований. В саду єсть закриті ложи. Початок рівно о 10 г. вечора.
Подробиці в програмах
Режісер Г. С. БУНІН.

Літній театр Київського Купецького Зібрання
Група українських артистів М. САДОВСЬКОГО.
Сьогодня, 17-го серпня (августа) бенефіс Ф. В. Левицького вист. буде весела комедія М. Старицкого Крути та не перекручуй на 5 дій. Роль Печериці гратиме Ф. Левицький.
У Суботу, 18 і Комична оперета Чорноморці на 3 д. (по Кухаренку) муз. М. Лисенка Роль Каоиці гратиме М. Садовський
II Артист Комич. жарт на 1 д. Миколаєва.
Квитки продаються з 11 год. ранку до 2 дня і від 6 до 10½ год. веч.
Особи, що взяли квитки в театр, за вхід в сад не платять. Початок у 8½ годин вечора
Відповідальний режісер М. Садовський.

ПІДРУЧНИКИ для ВСІХ ШКІЛ
НОВІ І ВЖИВАНІ З ЗНИЖКОЮ
В КНИГАРНІ Є. ЧЕРЕПОВСЬКОГО.
КИЇВ. Фундуклієвська. 4. Телеф. 23-24
СПИСКИ підручників ДАРОМ. 5-400-1

Спеціяльна КОЖНО-ВЕНЕРИЧ. ЛІЧЕБНИЦЯ д. № 16 Михайлівських. Порада 50 к. Пр.: 10—2 дн. та 7—9 веч. Од 5—7 веч. завідуюч. лічебн. Д-р Гольдберг, приймає у себе № 16. В. Васильківська

В ЛУБНЯХ
перепльчувати Раду і купувати окремими № можна у віоскові Медведовського.

Передвиборчі настрої.

Система урядових кандидатур у Росії ще не прищепилась, але де-які ознаки показують, що ця система у нас коли-небудь прищепиться. Вже на попередніх виборах до третьої Думи про де-яких кандидатів з певнією можна було сказати, що то кандидати урядові. Це ясно було і з того, як діяльно підтримувано їх і яких перешкод зазнали їх конкуренти. Наскільки тепер виясняється, на теперішніх виборах до четвертої Думи таких урядових кандидатур—розуміється, неофіціяльних—буде ще більше. Принаймні, адміністратори в своїх повідомленнях центральному урядові роблять строгу ріжницю між кандидатами партій, близьких до уряду, й кандидатами инших партій. Характерно, що ніяких помилок проти дійсности урядовці не роблять і здебільшого орієнтуються в виборчій ситуації досить добре.

Можна з принціпіального становища сказати багато де-чого проти системи урядових кандидатур, але не можна не рахуватися з тим фактом, що ця система існує майже по всіх парламентарних країнах. Всюди уряди хотять провести на виборах найбільше своїх прихильників, і ріжниця між окремими країнами зводиться тільки до того, якими шляхами уряди йдуть до своєї перемоги. У країнах демократичних уряди не чинять ніяких перешкод кандидатам ворожих партій, а тільки прихиляють виборців до своїх кандидатів всякими обіцянками. В країнах менш демократичних уряди не зупиняються й перед надуживанням своєї власти. Але є одна риса, що об'єднує всі парламентарні країни в цій справі: всюди уряди перед виборами виступають з ясною й виразною програмою, щоб виборці знали, для якої мети урядові потрібно мати більшість у парламенті. Урядові кандидати, з свого боку, популяризують ту урядову програму, й виборець має змогу вільно вибірати між програмою урядового кандидата й програмою кандидата опозиційного.

У нас, як сказано, система урядових кандидатур починає потроху прищеплюватись. Сумувати або радіти з цього приводу не доводиться: це факт, з яким рахуються і в більш демократичних країнах, ніж Росія, отже у нас це річ цілком природна. Що до шляхів, якими у нас ведуть урядових кандидатів до перемоги, то над цим довго розводитись теж нема чого: справа й без того занадто ясна й відома. Але де в нас урядова програма, з якою урядові кандидати стануть до виборів?

Питання це має першорядну вагу. Отже і сам прем'єр-міністр Коковцов хотів був скласти урядову декларацію, щоб опублікувати її перед виборами. Та як повідомляють газети, він нічого певного не зміг написати. Ще давно прем'єр звернувся до инших міністрів, прохаючи їх сповістити, з якими проектами вони думають виступити в четвертій Думі, але відповіді на своє прохання прем'єр і досі не дістав.

А разом з тим урядові кандидати виставляються, хоч і не офіціяльно. Цими днями в газетах було наведено такий факт. Де-які губернатори звернулись до міністерства з порадою не наполягати з домаганнями про негайний виплат недоїмок, щоб притягти симпатії селян до уряду; міністерство ніби-то признало слушність цеї поради й звеліло місцевій адміністрації не наполягати на недоїмщиків у передвиборчий час. Виходить, що уряд справді хоче, щоб на виборах пройшли прихильні до нього кандидати й щоб у четвертій Думі більшість була на його стороні.

Але яка ж саме урядова програма? На це нема відповіді, бо уряд своєї виборчої „платформи" на публікує, а урядові кандидати загалом ніяких турбот з програмами й платформами собі не завдають.

Герой моменту.

Дивлюсь я на тебе і думаю: де ти такий узявся?
„Хазяїн" Тобілевича.

Кожного разу, коли здумаю про Суворина, згадується мені це питання. Де справді взявся на ідеалістичному полі російського письменства такий надзвичайно „реалістичний" злак, як Суворин? Як на пісному грунті журналістики російської він зумів здобути собі не тільки слави, популярности й дійсного впливу, а і маєтків великих? Звідки на цього мазунчика долі сипалося, як з рогу достатків, усе те, чого треба для показного успіху в житті: для того, щоб син кріпака, народній учитель—помер милійонером, впливовою людиною, до голоса якої прислухалися з вершечку власти?

На питання—„де ти такий узявся?"—герой з комедії Тобілевича відповідає дуже коротенько: „хазяїни викохали". Ця відповідь немов улипла й до Суворина: його дійсне теж „хазяїни викохали",—принаймні той Суворин, що став типом, героєм свого часу, великою мірою справді був вихованцем тих „хазяїнів", що стоять на аван-сцені російського життя й досі. З того часу, як Суворин знайшов свого „хазяїна" і, занехаявши „помилки молодих літ", віддавсь йому увесь до останньої волосинки на голові, став до його на службу—з того тільки часу він і став справжнім Суворином: тим, мовляв, „талановитим журналістом, що розмінявсь на п'ятачки „за-для лакомства нещасного"; хамелеоном, що буває і червоним і чорним і всім дуже догожає, запитуючи: „чего изволите?" флюгером, що залюбки повертається на всякий вітер з гори; Скалозубом і Молчаліним в одній особі; „Лисом-Микитою", що з усякої води сухим вийде і свого добуде"*). Бюрократія, в якій знайшов собі хазяїна Суворин, справді таки „викохала" цього найкращого собі прислужника, що перший і єдиний може і її не зрадив до самого скону, і від неї досяг такої ласки, за яку дійсне міг почувати вдячність одслужуючи не з остраху тільки, а і з щирого серця. „Хазяїни викохали"—це перша основа до нарождення такого Суворина, як типа.

Але цієї першої основи, певна річ, було б занадто мало: треба було й другої, що корінилася в самій вдачі Суворина, як людини. І в його вдачі така основа знайшлася, в душі забреніла голосно струна, що озвалася теплом на хазяйську ласку. Це був, знов виймаючи характеристику з комедії Тобілевича, „промітний чоловік", що і риби наловить, і ніг не замочить, що на свою користь особисту зуміє повернути всі хитання свого хазяїна, кожен його непевний ступінь, навіть усяку його помилку. Служити Суворин служив, служив щиро, од усього серця, але не безоглядно. Маючи добрий нюх, він наперед угадував, де небезпека—не для хазяїна, ні—а для себе самого, і тоді він міг навіть показувати зуби своєму хазяїнові. Здавалося, що він веде за собою бюрократію, що вона прислухається до його голосу. Але так тільки здавалось: Суворин просто награвав, як добрий виртуоз, на психології людей „нашого круга", підказував їм те, що вже носилось у повітрі, як можливість. І це вміння принюхатись, спостерегти те, що тільки-но зароджалося, і вдарити ніби на новий курс—ніколи не одурило Суворина. Під його ударами падали виливові люде (напр. діячі „Священної Дружини" на початку 80-х років), але падали тільки тоді, коли сами підгнивали до краю: Суворин просто вмів розглянути порожне дупло в міцному, здавалось, стовбурі, і тоді без жалю кидався на стовбур і звичайно дуже легко валив його на прах. З газети Суворина вперше залунало й крилате гасло: „Росії треба не реформ, а реформи",—і знов же не через те, щоб він був прихильником тієї „реформи", він просто побачив, що ніякими латочками не залатати на той час страшних рам у власній позиції. І коли сподівана „реформа" об'єднала проти себе всі темні сили й сама захиталася, коли реакція знов зробилась силою—той самий Суворин був першим, що почав топтати її з усією енергією типового прислужника. На „реформі" він своє вже взяв і більш вона йому була непотрібна. Промітний чоловік: риби наловив, ніг не замочивши...

Таким скрізь і всюди був цей безперечно талановитий журналіст, що почав з співробітництва в радикальних часописах, а скінчив... скінчив „Новим Временем",—цим апофеозом огидного міщанства, золотої середини, дрібного опортунизма та прислужництва, схиляння перед низькими інстинктами міщанського громадянства. В історії російської журналістики не було, здається, шкодливішої фігури, ніж Суворин з його створінням: вовк з його отвертим хижацтвом не такий страшний, ніж лис з м'ягкими рухами та в'юнкою натурою. Більш 40 років, день у день, день у день без упину, величезні аркуші „Новаго Времени" несли отруту в громадянство, сіяли кукіль, занечищали поле громадської думки,—а це ж дурно не минає і довго ще доведеться виполювати ті бур'яни, що сіяла тямуща, досвідчена рука. Кажуть, що Суворин був особисто вищий за своє „Новое Время", що його статті—чистіше за те, що поруч їх друкувалося. Це безперечна правда, але характерно вже те, що ватажок „нововременців" мирився з усякою нечистю на сторінках своєї газети. Це тільки показує, як умів цей промітний чоловік принатурюватися до всього, що йшло йому на користь, як він свідомо принижував себе і свій хист перед „його величністю"—всеросійським міщанством та найвиразнішим втіленням того міщанства бюрократією. І для Суворина краще було б, як би він був гірший за свою газету: може хоч несвідомо, він тоді б менше лиха накоїв, ніж дивлючись зверху на своїх товаришів та керуючи їми своєю розумною головою.

Тепер, по смерти Суворина, серед реакційних панегиристів повстала тенденція постригти його у великі люде, поставити поруч мало не самого Толстого. Психологично це можна зрозуміти: виносячи на верх Суворина, його духові діти сами себе виносять.

Але й по-за цим єсть таки й трохи правди в тих панегириках чорної преси, хоч ту правду треба з иншого боку брати. Це й справді був великий чоловік—на малі діла та гидотні справи, великий у крутійстві, хамелеонстві, возвеличені міщанства та прислужництва. І нічого дивного нема, коли всеросійське міщанство б'є поклони перед своїм привідцею, як не буде і в тому, коли воно заходиться ще й пам'ятники йому становити. Всякий час має своїх героїв,—і дійсним героєм нашого промітного часу тільки й може бути такий промітний чоловік, що і риби наловить і ніг не замочить.

Але він таки занадто вже її наловився і не далеко зайде в будучину з такою великою вагою своїми „не замоченими" ногами. Це герой одного тільки моменту,—хочемо думати, вже скінченого в нашій історії моменту, і популярність його тільки до вечора, коли зайде сонце всіх „ликующихъ, праздно болтающихъ"... А що їхній день до вечора наближається—це безперечно, як і те, що за нового дня не буде ходу таким промітним людцям, як Суворин...

Сергій Єфремов.

*) „На ювилей Лиса-Микити". „Рада", 1909, ч. 49.

Київська виставка 1913 р. і українська справа *).

IV.

У попередніх статтях ми встановили, що коли українство хоче взяти участь у київській виставці—воно повинно напружити всю свою енергію й самодіяльність, на яку воно здатне, бо ні від кого иншого, а тим менше від офіціяльних керманичів виставки, воно не може сподіватися собі допомоги. Зостається отже розвязати тепер ще два питання, одне принціпіальне, а друге практичне: чи варто взагалі українству брати участь у цій виставці, а коли варто то в якім напрямі повинні простувати енергія й самодіяльність українства.

На перше питання, як нам здається, двох відповідей не може бути. Треба навіть дивитись на участь нашу в виставці, як на один з наших національних обов'язків. Насамперед, ми повинні скористуватись з цеї нагоди, щоб на нейтральнім грунті заманіфестувати перед широким світом як самий факт нашого національного істнування, так і ті наші здобутки хоч би тільки на полі культурнім, яких ми досягли за останні роки. Треба признати, що пізнання сучасного українства серед чужих народів, навіть серед російського громадянства, ще далеко не пішло. Отож виставка й може послужити тою сценою, на якій наочно (наглядно) буде продемонстроване сучасне українство. Як кожен сам легко зрозуміє, для нашої справи з того вийде не аби-яка користь.

Участь українства в виставці бажана й необхідна ще з иншого погляду. За той час, що українство в Росії існує легально, ми ще не робили ні одного більш менш повного обрахунку своїх здобутків. Часткові обрахунки й огляди робилися не раз, але в тім то й їх головна хиба, що вони неповні й не дають ясного поняття про розміри нашого поступу. Розуміється, з цього останнього погляду було б далеко корисніше улаштувати свою окрему українську виставку, на якій наше сучасне життя було б зафіксовано самостійно. Але з багатьох причин улаштувати таку виставку не можливо, хоча б з тої єдиної причини, що на таку виставку трудно, а то й неможливо здобути дозвіл. До того ж, нам ще рано демонструвати наші здобутки на самостійній виставці. Отож київська виставка 1913 р. дає нам найкращу й найзручнішу нагоду з найменшими затратами осягти найбільших наслідків у цім напрямі, себ то показати самому українству, і то знов таки в формі наглядній, яка однаково промовляє і скептикам і оптимістам, і представникові інтелігенції і людині з народу—що саме уявляє тепер собою українство, які його здобутки й можливости.

Нарешті, виставка ця може відограти величезну ролю в справі зближення окремих частин України. Широкі маси галицьких українців не мають змоги їздити на нашу Україну, щоб особисто знайомитися з нашим національним і громадським життям на місці. Так саме не мають змоги ширші верстви російського українства особисто знайомитися з „життям галицького українства в натурі. Істнує преса, яка служить звязком між обома частинами України, але це звязок абстрактний, який ні в якім разі не може замінити безпосереднього ознайомлення. Періодичні виставки на Україні та в Галичині й широка участь російських українців у виставках галицьких, а галичан у виставках російсько-українських, може в найбільшій і найкращій мірі замінити особисте ознайомлення одних з другими.

У данім конкретнім випадку мова мовиться про київську виставку, й нам здається, що коли б наші земляки з Галичини взяли в ній широку участь—цим була б зроблена українській справі велика послуга. Цим була б збільшена й зміцнена імпозантність українських оддїлів на виставці, що має значіння з погляду кращої нашої репрезентації перед широким світом. А знов—це послужило б практичною школою українознавства для російських українців, а може й посунуло б наперед розвиток українства в Росії. Галицько-українська сучасна культура безперечно давніша, сильніша й більш досконала від нашої молодої культури російсько-української. Безпосередно вчитися від галичан не маємо фізичної змоги через віддаленість і трудність безпосередних зносин між цими обома частинами України. Отож коли б Галичина показала на виставці повний образ свого сучасного стану, хоча б у мініатюрі—цим було б зроблено неоцінимо послугу українській справі.

Як бачимо, з якого боку не поглянути но справу—участь українства в київській виставці 1913 р. представляється не тільки бажаною, а конче необхідною.

П. А.

*) Див. ч. ч. 170, 176 і 181 „Ради".

До характеристики польських демократів.

Колись, як в Галичині панувала виключно польська шляхта, а польські демократи були такі слабі, що мусіли часто шукати політичної помочи в українців, говорили вони в українській справі такі речі, які тепер здаються казкою якоюсь: то ук-

раїнський народ гнітять не поляки, а польська шляхта, яка є спільним ворогом і польського й українського народу, і нехай тільки цей „спільний ворог“ буде поборений, а тоді обидва народи заживуть свобідно і щасливо.

Та в міру того, як польські демократи почали доходити до власти, инакші почали ставати їх речі в українській справі. І тепер вони найбільші україножери, які, щоб показати, що вони достойні бути політичними наслідниками польської шляхти, стараються ще перевисшити її в україножерстві.

Цим разом хочу подати ось який причинок до характеристики цього україножерства польських демократів.

Недавно вийшла з друку книга: Z dziejów Ukrainy. Księga pamiątkowa ku czci Włodzimierza Antonowicza, Paulina Święcickiego i Tadeusza Rylskiego, wydana staraniem D-ra Józefa Jurkiewicza, Franciszki Wolskiej, Ludwika Sidleckiego i Wacława Lipińskiego, pod redakcyą Wacława Lipińskiego. Що це за книга, говорить уже її титул. Присвячена вона пам'яти тих діячів українського національного відродження, що, походячи зі спольщеної української шляхти на Правобережній Україні, вважали обов'язком свого життя вернути до рідного українського народу і віддати йому працю свого життя—тими сучасними потомками спольщеної української шляхти, що йдуть слідами своїх вчителів, яких пам'яти присвятили книгу, і своїх сучасників закликають іти тими слідами.

Поклик до спольщеної шляхти на українській землі, щоб вона вернула до рідного українського народу, розуміється, не може бути симпатичний представникам тої „воюючої Польщі“, яка вважає українські землі по правім боці Дніпра польською провінцією. А що так на українські землі дивляться майже всі галицькі поляки, то й не можна було ждати, щоб польська преса відізвалася симпатично про згадану книгу. Одначе і в несимпатичних, загалом беручи, відзивах може бути ріжниця,—і власне та ріжниця показує, що з польських демократів такі самі україножери, як з польської шляхти, тільки менше чесні, менше неперебірчиві в способах боротьби з українством.

Краківський „Czas“, орган західно-галицької польської шляхти, отже польської шляхти, яка живе між польським народом, пишучи про згадану книгу, навів тільки найбільш характерні уступи з передмови, заявляючи, що тут „коментарії зайві“.

Львівська „Gazeta Narodowa“, орган східно-галицької польської шляхти, отже польської шляхти, яка живе між українським народом, поставилася до названої книги вже гостріше, бо схарактеризувавши її напрям, заявила, що той напрям є для польської національної справи крайне шкодливий та що треба з ним боротися.

Одначе обидва шляхетські органи в своїх відзивах не зійшли з шляху пристойности. Зробили це аж демократичні органи „Kurjer Lwowski“ і „Gazeta Wieczorna“.

„Kurjer Lwowski“ дозволив собі написати, що польська шляхта на Правобережній Україні відстала від польської національної культури, що вона віддається тільки п'янству і розпусті та що тільки в такій п'яній та розпутній атмосфері можуть повставати такі ідеї, як покидання польськости і поворот до українства.

А „Gazeta Wieczorna“ написала „ще ліпше“. Зазначивши, що появлення книги з такою тенденцією „може ще більше завернути голову“ галицьким українцям, значить, зробити їх ще менше податливим до такої „згоди“, якої собі бажали-б галицькі поляки,—вона пише:

„Певне з запертим віддихом прислухатимуться інспіратори й видавці тої книжки, якій відгук та книжка, друкована як-би на іронію в Кракові, знайде в польській пресі, а передовсім серед польської шляхти наших східних земель. Ми вже ту їх цікавість можемо заспокоїти: загал польської шляхти є занадто щиро польський, щоб міг впасти жертвою таких ренегатських сиреніх голосів; коли-ж знайдуться одиниці, що тих голосів послухають, то ми на тій їх утечі нічого не втратимо, а українці на такім шляхетськім „наробку“ нічого не зискають“.

Та цього демократичному органові мало,—він пише далі:

„При тім ще велике питання, від кого вийшла дійсна інспірація до тої ловлі польської шляхти“? Російський рубль котиться ріжними дорогами, а приповідка говорить про чорта, що одягся в ризи і дзвонить на богослуження. Коли-б і в цьому випадку не зустріло українців подвійне розчарування“.

Ось як! „Російський рубль!“ Ще нема року, як варшавська польська преса попеклася в процесі з одним з видавців і редактором названої книги, д. В. Липинським, з приводу „пруських марок“, а вже львівський орган польських демократів виїздять з „російським рублем“—певний, видко, що перед польським судом у Львові не зустріне його така неприємність, перед якою злякались його варшавські товариші, бо де-ж би польський суд був такий „непатріотичний“, щоб засудити польську редакцію за її боротьбу з „ворогом польського народу“, хоч-би зброя в тій боротьбі була найпідлішою клеветою.

Видко, що з ідейною зброєю проти діячів українських у польської преси стоїть діло дуже слабо, коли вона раз-у-раз мусить воювати такими ганебними брехнями.

А що ці брехні виходять з демократичних газет, це показує, чого сподіватися українцям од польського—даруйте за слово—„демократизму“.

М. Лозинський.

З газет та журналів.

*** Провінціальна рептілька, що зветься „Черниговское Слово“ все „старается“. Що дня ця газетина вигужує з українських часописів якусь „мазепинську зраду“, розбовтує її своїми рацеями і в формі доносів друкує „для свѣдѣнія тѣхъ, кому сіе вѣдать належитъ“.

Взявши, наприклад, з ч. 182 „Ради“ список жертв на пам'ятник Т. Шевченкові, „Черниговское Слово“ вибірає де-які числа квитанцій і разом з цим зазначає офіціальне, чи громадське становище жертвователів з Чернігівщини і додає од себе:

„З цього видно, що пропаганда австрійського сепаратизму і „Самостійної України“ під Габсбургами мало п-малу захоплює й нашу губерню (чернігівську), не зважаюче на те, що мазепинці поки що в своїх мріях не дійшли далі завоювання австрійцями правого берега Дніпра“.

Як-би „Черниговское Слово“ уважніше слідило за списками жертв, що періодично друкуються в „Раді“, то воно помітило, що „австрійська пропаганда“ (читай жертви на пам'ятник Шевченкові у Київі) зайшла ще далі за Чернігівщину: в Москву, Петербург, Пермь, Уфу, Вятку, Іркутськ, Хабаровськ, Владивосток, геть до самих берегів Тихого океану.

Бідне „Черниговское Слово“! Не навчилось у своїх „старших“ доносить навіть, як слід.

ПО РОСІЇ.

— **Однорічні курси для вчителів і учительок середніх шкіл.** Правила про ці курси уже затверджені міністром народньої освіти. Курси будуть засновуватись з дозволу міністра в тих городах, де єсть вищі школи. Доглядатимуть за ними попечителі шкільних округ. Навчання на курсах поділятиметься на загальне для всих слухачів і на спеціяльні по тим наукам, що увіходять в курс середніх шкіл. Навчання на курсах буде мати переважно практичний характер. Приймати-муть на курси особ з вищою освітою. Слухачі можуть одержувати стіпендію до 600 карб. на рік, за яку мусять одслужити учителем по призначенню попечителя. По закінченні курсів слухачі одержать од попечителя округа свідоцтво на звання учителя або учительки гімназії по тим предметам, які вони вибрали. (Шк. и Ж.).

— **Передсоборна нарада.** Нарада визнала за необхідне реформувати церковне управління і висловила такі побажання: управління російською церквою повинно бути соборним; помістні собори треба скликати періодично. Постійна церковно-урядова влада—це синод. Синод має складатись із преосвященних, яких призначатимуть по порядкові, котрий виробить помістний собор, та протопресвітери придворного та військового духовенства. За предсідателя помістного собору й синоду повинен бути ієрарх столиці,—резиденції царя,—з тим титулом, який дасть йому помістний собор. Первосвятитель російської церкви, постійний предсідатель собору й синоду має безпосередньо докладувати про церковні справи Цареві. (Г. М.).

— **Статут духовних шкіл.** Вироблений в минулу сесію синоду новий статут духовних шкіл, що поділяв духовну школу на загально-освітню й пастирську, викликав незадоволення між духовенством. Незадовольнилась ним і передсоборна нарада придворного духовенства, і постановила зберегти надалі єдність духовної школи. З цього приводу Саблер оддав відповідний наказ про новий перегляд статуту, виробленого архиєпископом Антонієм волинським. Подвоєння шкіл в проєкті буде скасовано. Учнів вважатимуть клірікам. Доступ у вищі світські школи буде заборонено безумовно. Лад буде чисто церковний. Поступати в духовні школи для всіх сословій буде вільно. (У. Р.).

— **Пенсіонна каса народних учителів** пояснила, що до виходу в одставку учасника каси, пенсії наперед підраховувати не можна. До прохань про призначення пенсії треба прикладати метричне свідоцтво і оригінали документів. Учасники каси, що прослужили більше 25 років, можуть одержувати пенсію й не кидаючи служби, але тільки за ті роки, в які вони брали участь у касі фактично. Частину пенсії, яка прищитується за роки служби до вступлення в касу, видаватимуть тільки при виході в одставку. (Шк. и Ж.).

— **Прохання до Григорія Распутіна.** Гурток тюменських комерсантів звернувся до Григорія Распутіна перед його од'їздом в Петербург з проханням про те, щоб він допоміг справі перенесення в Тюмень управління західносібірської залізниці. На цьому папері підписалось багато видатних комерсантів.

— **Реорганізація шкільних округ.** Недавно в міністерстві народньої освіти одкрилося засідання особливої міжвідомственної наради, на якій будуть обговорювати питання про реорганізацію шкільних округ. Між иншим нарада має висловитись про нову планіровку округ, про нові штати й таке инше. (Р. Сл.).

— **Ювилейні карбованці.** З приводу ювилею війни 1812 року мають випустити нові ювилейні карбованці. З одного боку буде вибита мала державна печать Імператора Олександра II, а з другого напис: „Славный годъ сей минулъ, но не пройдутъ содѣянные въ немъ подвиги“. Ці карбованці будут роздавати всим участникам в бородинських святах.

— **Вільні слухачки в університеті.** Правління петербурзького університета постановило не приймати плати за слухання лекцій од вільних слухачок через те, що всі слухачки, які записалися на лекції в 1907 році, в цьому семестрі вважаються за прослухавших уже курс. (Р. В.).

— **Зменшення єпископських кандидатур.** Синод визнав, що по церковно-каноничним правилам участь великого числа єпископів в Думі вважається небажаною і через те постановив скасувати кандидатури єпископів вятського, тульського та катеринбурзького. (У. Р.).

Маленький фельєтон.

Гонитва за виборцем.

Що-далі виборча кампанія набірає все більшої й більшої інтенсивности... в бік курйозів.

За олександрівським повітом (на Катеринославщині) пішов і торопецький повіт (за Псковщині) й, крім підсудних, военних урядників, стражників, жінок, умістив у виборчі списки 288 померших, між котрими є такі, що ще 25 літ тому як дуба дали.

Невідомо тільки, чи їх буде виділено в окрему курію, чи вони голосуватимуть вкупі з усіми звичайними обивателями.

А propos: цікаво, що скажуть матеріялисти й усякі вольтер'янці зустрівшись на виборах з душами померших?..

В Одесі ж діється щось незвичайне.

Скілька років під-ряд редактор „Одесской Резины“, д. Глобачов, готував себе до кандидатури в державні посли, перепсував десятки пудів паперу, побив десятки пудів резини на студентських, інтелігентських, жидівських спинах, робив спробу обороняти самодержавіє шаха перського, щоб краще насталити зуби для хатнього вжитку, і—раптом маєте:

Кандидатом у посли висовують епископа Антонія!

— За які такі заслуги?—спалахнув Глобачов.—Який з нього депутат? Чи він уміє так лаятись, як я? ві? То-то бо й є, а в Думі, як показали „опит і практика“, без цього не обійдешся.

— Лаятись, голубе,—це не личить духовній особі,—умовляли впливові союзники Глобачова.—Зате за духовним кандидатом инші здібности, яких у тебе нема.

— Які такі ще здібности? Та ви дайте йому в руки резину, то він не знатиме, що воно й таке й до чого.

— А не знатиме бо має жезл пастирський. Зате авторітет, та й голова—не твоїй рівня.

— Як? у мене голова не натоптана всячиною? Оце дак так!.. В кого ж тоді її натоптано? Що ж до авторітету, то ще побачимо, в кого більший. Ось я зараз...

І побіг сердешний резинщик відшукувати свій авторітет між приятелями.

— Хлопці! в Думу хочу аж-аж-аж!

— А нам що?

— Не мене хотять послати.

— Ну?

— Допоможіть, будь ласка!

— Могорич!

— Купила біг дасть.

— Ну, без купила до союзника не лізь! Де чорт не візьметься...

— Голуб'ята мої! Я-ж віддам,—дайте тільки до Думи пролізти. Чотирі ж тисячі, любі мої, на рік та ще й з гаком. Всі вам оддам.

— Обдурив?

— Та будь я кадет рознещасний, коли хоч копійку собі лишу! Беріть, усе беріть...

— Ну, гляди ж.

Авторітет було знайдено.

„Аби в Думу,—думав, вертаючи до дому Глобачов,—а там я вам такого могорича піднесу, що тільки носами закрутите...“

—

В Київі тим часом діється з націоналістами щось схоже на те, що й в Одесі.

Ждали, ждали, виглядали п. п. націоналісти, поки той благонадежний елемент хмарою посуне записуватись у списки, та так і не дочекалися.

А як зазирнули в оголошені списки, то аж у хвости собі зубами вчепились.

Кинулись „тащить“ благонадежних і „не пущать“ непевних.

— Ти ж що оце, душо мила,—звернувсь Савенко, завитавши до Віри Чеберячихи,—нехтуєш своїми обов'язками? га? Забула, що без таких певних, як ти, людей нам хоч зараз помірати?..

— Ну-ну, без надсмашок, і нікому й нічого я не обов'язана. А Ющинського вбито не...

— Ат не про те мова!

— А про що ж! Єжелі ви думаєте сібе, що я какая-небудь, то очінно обшибаєтесь: ми при всім своїм фасоні...

— Душо мила! Ніхто з нас про тебе нічого поганого не думає,—тому ж і звертаюсь до тебе: допоможи, кинь та свій абсентеїзм!

— І не понімаю, чого вам нада.

— Треба, щоб ти своїх приятелів погнала подати заяву про внесення у списки. Нехай зайдуть до мене. Могорич, скажи, буде, аби записувались.

— Це можна. А я, грішниця, думала, що ви знов про Ющ...

— Ат! не до нього мені! Тут у Думу кортить аж-аж-аж!...

— Будьте без сумленія!

І Савенко за короткий час назбірав аж 2240 заяв.

Скептик.

Перед виборами.

Київ. Представник націоналістів подав в статистичний оддiл київської городської управи ще 1000 заяв од кватиронайманителів, які не платять кватирного налога. Всього націоналісти подали тепер коло 6.700 заяв од кватиронайманителів.

ПО УКРАЇНІ.

У КИЇВІ.

Арешт редактора. З наказу п. київського губернатора редактора журнала „Спутникъ Чиновника“ А. І. Мирецького, чиновника казенної палати, арештовано на три місяці без заміни штрафом. Вчора А. І. Мирецького переведено з старо-київського участка в тюрму. Арештовано його за надрукування в № 22 журнала статтів: „Къ товарищамъ“, „Могу казнить и миловать“ і „По Дарвину“.

Похорон М. Ю. Ващенка-Захарченка. Вчора на Новому Байковому кладовищі поховано зверхштатного заслуженого професора Михайла Юрьевича Ващенка-Захарченка.

Гор. дума. 21 августа одкривається чергова сесія гор. думи. На черзі доклад про викуп трамвайного підприємства. Є думка для цього клопотатися про позичку 21.000.000 карб.

В університеті. 16 августа повернувся у Київ і почав виконувати обовязки ректор київського ун-та Н. М. Цитович.

Сьогодня будуть зачислятя студентів на всі факультети. Мають зачислити 582 християн.

В політехнікумі. Вчора у київському політехнікумі почались конкурсні екзамени. Всього почало держати екзамени 640 душ, з них 213—на сельсько-госп. оддiлі, 139—на інженерний, 167—на механичний і 121—на химичний.

По фізиці на екзаменах скасовано задачі і питали тільки по теорії. По геометрії не було білетів, по математиці звертали увагу на теорію.

Переводні екзамени на старших семестрах одбуватимуться 20—31 августа. Приймаються у деканів записи.

Історія України в обробці російського націоналіста.

Зраділо серце українське: в вікні книгарні виставлено нову книжку: проф. П. И. Ковалевскій. „Исторія Малороссіи“. Виходить, що справді історія України з 32-ма малюнками, 220 сторінок друку, ціною в півтора карбованці. Читач хапається до передмови: „Отъ автора“ і бачить там як раз те, що треба: автор розповідає, що звичайно в російських підручниках по історії єсть один великий дефект,—що зпочатку мають на увазі всю Росію, а потім викладається історія самої півночі і тільки з часу злуки України з Москвою згадується дещо про Україну... Ну, а потім автор зразу розвіює всі сумніви і показує своє націоналістичне обличчя у всій його красі. Авторові історія України потрібна для того, щоб показати, що польсько-російське братання і єднання не можливі; поляки—славяне, каже автор, „но далеко не братья и не скоро, не скоро могутъ стать братьями. И этому братству мѣшаетъ именно исторія Малороссіи, Бѣлоруссіи и Литвы... Слишком живы еще раны малороссовъ отъ вѣкового рабства и памятны язвы полякамъ отъ гайдаматчины... Напрасно и панове поляци мечтаютъ о Польшѣ отъ моря до моря. Если бы это когда либо совершилось, то такое событіе воскресило бы гайдаматчину съ Желѣзнякомъ и Гонтою во главѣ“.

Ясне діло, що автор слабує на націоналістичний запал, але в такій великій мірі, що трохи не личить панові професорові, хоч би він був і архистратигом з націоналістичного табору. Що ж воно за професор такий, що не пошкодував за своєю славою науковою і по способу першого ліпшого патріотичного писаки взявся побивати „полячишекъ“? Дуже швидку і певну відповідь дає обгортка книжки, на якій перелічено инші праці цього професора; тут маємо—„Психіатрическіе эскизы изъ исторіи“, в яких під психіатричний дослід професора попали, між иншим, „Саулъ, царь Израилевъ“ та „Навуходоносоръ, царь Вавилонскій“, маємо „Історію Россіи съ національной точки зрѣнія“, „Геройскіе подвиги нашихъ моряковъ“, „Мірозданіе“, „Мигрень и ея леченіе“, „Психологія пола. Половое безсиліе и другія половыя извращенія“, „Лѣченіе сифилиса и излѣченіе“, „Боржомъ“, „Кисловодскъ“, „Ялта“ і все останнє в такому ж роді. Досить самих заголовків, щоб знати, що з професора П. Ковалевського не проста собі людина, а цілий націоналістичний геній, який не то що психіатричний діагноз цареві Навуходоносорові поставить, а й фізіологію фараонових корів, худих і товстих, напише. З його „Исторіи Малороссіи“ раз-у-раз висувається той універсалізм, що з наукою спільного нічого не має, не знає яка вона на масть і як її вживати; але чому ж проф. П. Ковалевський має чин і звання професора?—та про це краще не питати, а кинути отой ретроспективний погляд на російську дійсність: як на теперішні часи, то й ніякого чуда нема в тому, що фельдфебель попав в Вольтери, Макар-телятник робить політику, Стецько Кандзюба професоруе, а Мартин Боруля—діяч національного союза.

Найперше звертають на себе увагу ілюстрації; тут фотографії Дніпровських Порогів та „виды Малороссіи“ з листовних карток, копія картини Репина „Запорожці“ на обкладинці та в тексті, портрети гетьманів, Шевченка то що—часто з непевними підписами, зібрані з українських підручників по історії та з инших видань.

Про самостійний дослід над українською історією говорити нічого. Але цікаво всетаки, відки набрав відомостей П. Ковалевський для своєї „Исторіи Малороссіи“. Для першого розділу про початки Руси він користується Іловайським, а далі багато бере з М. Грушевського, О. Єфименкової та Д. Яворницького, при чому вся книжка складається з виписок та уривків з де-якими додатками автора. Звичайно П. Ковалевський наводить десь позичений уривок і додасть від себе: „Не дурно“, або ще якусь репліку.

Історія України у П. Ковалевського складається з оповідань про козацтво, гайдамаччину та брацтва, бо автора найбільше обходить боротьба з поляками. Але в тих працях, з яких здирав П. Ковалевський, він не міг знайти потрібного йому духу людожерства і тому скрізь в своїх коментаріях він пише як звичайний собі чорносотенний публіцист, без міри лаючи жидів та поляків. З другого боку джерела компіляції цього „професора“ часто-густо російсько-українські відносини малюють в критичному освітленню, не жаліючи московський уряд, коли йде мова про його політику що до України. Як справжній націоналіст, проф. Ковалевський мусів би весь кратичний матеріял відкинути і показати, що до сучасного стану прийшла Україна шляхом природним, ніколи особливих вольностей не мавши і ставившись до Москви з доброзичливістю, щирістю і довірям, як це і повинні робити „русскіе люди“ одвіку і по вік. Але тут як раз у проф. Ковалевського єсть багато непорозумінь, що роблять його працю неможливою що до вжитку для шкільного читання; а націоналісти треба думати розсараються, що прихильне до них міністерство народньої освіти порекомендує цю книжку для шкільних бібліотек. Нас це мало лякає, бо все одно й мала дитина побачить, що в цій книзі мало глузду, але де-які курйози з неї ми все таки одмітимо для характеристики того безладдя, яке панує в головах возлюбленних сучасним курсом націоналістів.

З одного боку пр. П. Ковалевський уперто доводить, що Україна цілком та ж сама Росія, і доводить так уперто, що раз-у-раз у нього трапляються такі непорозуміння, які свідчать про дуже і дуже низький розумовий рівень пр. Ковалевського, не кажучи вже про те, що з наукового боку автор навряд чи заслуговує на атестат зрілости. Ось зразки:

„Малороссія... это во всѣхъ отношеніяхъ часть единаго цѣлаго. Ея климатъ *отличается* отъ климата остальной Россіи *настолько, насколько она стоитъ южнѣе* остальной части.

„Ея населеніе—тѣ же русскіе славяне, съ *оттѣнкомъ* воздѣйствія обитавшихъ и проходившихъ здѣсь *народностей и* особенно тяжелаго польскаго *ига*.

„Языкъ—тотъ же русскій не безъ примѣси отдѣльныхъ словъ и оборотовъ славянскихъ народностей, *проходившихъ малороссійскими степями*,—и другихъ, угнетавшихъ Малороссію, *польскихъ* и татарскихъ.

„Ея исторія... въ началѣ и концѣ—исторія Россіи,—но въ срединѣ своего бытія—своя собственная, отличная отъ русской и крайне тяжелая и своеобразная“ (ст. 7).

Варто тільки уважно прочитати вищенаведені уривки, щоб одразу пожаліти нещасливого націоналіста, на писання якого не треба й пародії: отой клімат, ті „русскіе съ оттѣнкомъ“, ті славянські народности, що проходили українськими степами, та історія з своєрідною серединою,—все це не проста, а класична, дурниця. Ось ще приклади старання П. Ковалевського:

„Если слово „козакъ“ татарское, то слово „бродникъ“ чисто русское“. А такъ какъ оно предшествовало слову козакъ въ нашихъ родимыхъ степяхъ, то несомнѣнно русское козачество получило свое происхожденіе отъ русскихъ“ (ст. 49).

З часу злуки України з Москвою П. Ковалевський губить всяку послідовність, бо в правах і вольностях України він ніяк не може розглянуу-

На інженерному оддiлі огляд загальнообовязкових проектів і задач дiпломних проектів 20 сентября. Огляд 21 і оборона проектів 28 сентября.

З еврейського життя. Київське губ. правління визнало можливим допустити учителювати у київській талмуд-торі усих учителів, які живуть у Київі по закону. Недавно талмуд-тора, з наказу попечителя шкільної округи, була закрита, бо учителі користувались не постійним, а умовним правом жительства у Київі.

Нарада в справі страхування робітників. В звязку з заведенням нового закону про страхування робітників, в початку сентября у Київі одбудеться з'їзд фабричних інспекторів для обговорення справи про одкриття лікарських кас і організації страхування робітників.

Затвердження на посаді П. київський губернатор затвердив гласних звенігородської думи Л. Я. Ясінського і Ф. А. Степанова членами управи.

Город і електричне т-во. Київська гор. управа звернулась в правління київського електричного т-ва з проханням повідомити, яку суму повинен виплатити товариству город, коли 15 сентября 1912 р. він схоче скористуватись своїм правом викупа підприємства.

Прямий ход поїздів Київ—Рига. На нараді представників зал. доріг у Москві вироблено новий прямий ход поїздів Одеса—Рига і Київ—Рига; для цього до петербурзьких поїздів, що йдуть з Одеси, будуть причіплюти спеціальні вагони 2 і 3 класів. З Одеси і Київа з 15 октября на Петербург буде ходити два самостійних поїзди.

Ярмарок на Курінівці. Успенський ярмарок на Курінівці пройшов дуже гарно. Продано коло 1000 голов худоби. На ярмарку було 2.000 коней.

Злодійства й грабіжі. Вночі проти 15 августа в кватирю О. Завелейської (Чеховський проулок, 6) залізли злодії. Ночний сторож і дворники помітили їх і хотіли задержать. Злодії вистріливши три рази, покинули награбоване і втекли.

На Петровській улиці в 4 г. дня на М. Юкельзона напали два грабителі і отняли в його 204 карб. грошей і золотий годинник. Одного з грабителів, Д. Зарицького, робітники задержали. В його одібрано годинник і гаманець з 4 карб. Другого грабителя розшукують.

На Шулявці, на 4 дачній лінії, 5 п'яних хуліганів напали на селянку А. Шендеру. Побита селянка пішла поскаржилась своєму чоловікові. Той побіг і хотів задержати якогось з хуліганів. Тоді один з хуліганів, Опанас Ходаковський, забіг ззаду і загнав йому в спину ніж. Злочинці втекли.

Самогубства. В д. № 10 по Рибальській ул. отруївся М. Капит, 23 роки. В д. № 3 по Бульонській ул. застрелився А. Зайцев, 22 р. В д. № 30 по Борщаговській ул. отруїлась Є. Меднікова, 18 р. В д. № 7 на Нижньому Валу отруїлась невідома женщина.

ВІСТИ З КРАЮ.

Українське життя.

Донос на українську агрономичну літературу. В однім з останніх чисел „Кіевлянина" уміщено дописа з Переяслава про діяльність земських агрономів. Доводячи непотрібність земської агрономії для селян, кореспондент, між иншим, доносить на земську управу, яка ширить агрономичні книжки, писані українською мовою. „Своїм змістом,—пише він,—брошури дуже корисні для народу, але по викладу й орфографії вони представляють собою тільки макулатуру. Навіть „дуже письменные хохлы" зрікаються читати їх, переважно через те, що багатьох слів польського походження не розуміють. Хоч ціна брошур дуже мала, проте шкода й цих марно витрачених земських грошей". Ревизійна комісія,—кінчає кореспондент,—порушує питання: чи не буде розумніше з боку управи не виписувати брошур на „украиньской мовѣ", поки-що мало зрозумілій нашим селянам".

Аматорські вистави. У лубенській сельсько-господарській школі, на Полтавщині, 12 августа відбулась аматорська вистава учнів згаданої школи. Виставляли драму Кропивницького—„Невольник" та того ж автора—„По ревизії". Глядачів зібралось чимало. Були з города і з околишних сел. Місця були дурно.

У м-ку Семенівці, на Полтавщині, недавно місцеві аматори виставляли пьесу „Зімовий вечір". У виставі брав участь і аматорський хор з місцевих селян. Прибуток од вистави призначено на користь місцевого сельсько-господарського товариства.

У м-ку Білопіллі, на Харьківщині, 10 августа українські аматори при участи де-яких професійних артистів виставляли пьесу „Глитай абож павук". Вистава пройшла дуже гарно. Було й багато селян у театрі, бо вхідна плата була дешева (20 коп.). Після вистави де-які селяне казали: „спасибі тому, хто про нас пише, й не гребує показувати й другим".

У земствах.

Земські вибори. У хотинськім повіті, в українській частині Бесарабії, на повітових земських гласних обрано 20 представників партії центру, з них пятьох Крупенських.

У луганськім повіті, на Катеринославщині, націоналісти скористувались невеликим з'їздом виборців-дворян і провели в земські гласні виключно своїх кандидатів.

З'їзд земських лікарів. 13 августа в Балті, на Поділлі, відбувся з'їзд земських лікарів. Лікарський роспис на 1913 р. установлено в розмірі 150 тис. карб. Лікарі висловились за користування ерліховським препаратом „606" для внутрішніх ін'екцій, зважаючи на блискучі наслідки, які цей препарат досі давав у земських лікарнях.

Домагання губернатора. Волинський губернатор звернувся до губернської земської управи з домаганням скинути з посади завідуючого земським статистичним бюро д. В. П. Кошового. Мотиви—політичного характеру.

Народня освіта.

Нові школи. У селі Широкім, херсонського повіту, товариство „Просвѣщеніе" одкриває хлопячу чотирьохкласну школу 2-го розряду з курсом урядових прогімназій.

У Житомірі з 1 сентября цього року відкривається нова землемірна школа з 4-літнім курсом. До школи приймятимуть молодих людей, що мають 15—25 років. Плата за вчення —20 карб. на рік.

Шкільна статистика. На Московсько-Київо-Вороніжській залізниці є 9 залізно-дорожних 2-х класних шкіл: Полтавська, Київська, Ніжинська, 2 Конотопських (хлоп'яча і дівоча), Ворожбянська, Кореневська, Курська і Брянська. В 1909—10 р. в цих школах училось 2154 учнів-хлопців і дівчат, при чому по рідній мові, якою учні балакають в сем'ї, вони поділяються так: русских 1284 (59,61 проц.), українців 829 (38,48 проц.), поляків 31 (1,44 проц.), німців 7 (0,33 проц.) і евреїв 3 (0,14 проц.).

Всякі звістки.

Прохання губернатора. Катеринославський губернатор клопочеться перед міністерством внутрішніх справ, щоб у Катеринославі й на Катеринославщині було збільшено поліцію.

Напад на редактора. У Кременчуці, на Полтавщині, двоє якихсь невідомих напали на редактора місцевої газети Вітліна й побили його. Кажуть, що це помста за статті в газеті проти хуліганів.

Контінгент новобранців. На Поділлі цього року мають взяти до війська 12.944 д.

Крівава подія. На станції Славгород, на Катеринославщині, жандарм Балмаков застрелив на вокзалі помішника начальника станції Рижова.

Кустарний відділ на ярмарку. В Лубнях увесь час минулої оце спасівської ярмарки пробував у власній яточці відділ кустарних полотняних виробів полтавського губерського земства. Продавались: рушники, скатерті, простині, ковдри то що. На жаль, чомусь продаж скоро закрили і поїхали, не діждавшись і останнього дня ярмарки, коли торгівля завше йде найкраще.

Поворот переселенців. В акерманський повіт, у Бесарабії, повернулись селяне-переселенці з Усурійського краю. Селяне дуже бідують, бо та земля, яку вони два роки тому продали по 250 карб. за десятину, коштує тепер по 500 карб. Селянський банк одмовляється купувати землю для поворотних переселенців, вважаючи це для себе невигодним.

Галичина.

(*Од власного кореспондента*).

Окружний січовий здвиг відбудеться дня 1 вересня н. ст. с. р. в Старім Самборі. В програму народнього гуляння під час здвигу входить між иншим жива картина з історії козаччини.

Перетягання греко-католиків на латинство. Від р. 1908 перетягли польські ксьондзи в однім Львові 2869 душ греко-католиків на римо-католицьку віру. Римо католицька віра є й „польською" вірою, отже всі 2869 душ, покинувши свій обряд, тим самим перейшли до польської народности. Переходять на латинство переважно слуги, дозорці і робітники, взагалі залежний від польських роботодавців елемент.

На силу закладають польські школи в українських селах. В Войсновичах, сокольського повіту, заложено T. S. L. школу польську не для поляків, бо їх тут нема, а для українців латинського обряду. Відбуте тут недавно віче в справах шкільних запротестувало проти цієї школи, до протесту приєднались і латинники.

Типи польських автономічних діячів. В кожнім східно-галицькім місті автономічні інституції (ради повітові і міські) находяться в руках поляків і спольщених жидів та ще иноді поляки допускають „до власти" москвофілів, коли вже не можуть цілковито нехтувати українського населення. Керманичами цих інституцій вибірають часто найгірших людей, коли тільки вони уміють добре шахрувати на користь Польщі громадським добром, яке складається з податків українського населення. В Коломиї наприклад вибрали поляки повітовим маршалком якогось п. Ловжинського, а на заступника священика москвофіла о. Крушельницького. Хоч які великі впливи мають поляки у Відні, а центральні власти не хотять затвердити цих двох добродіїв на їхніх посадах, бо один з них має якусь темну історію на тлі сексуальнім, а другий не менше темну історію на тлі фінансовім, з своїм приятелем, відомим москвофілом Дудикевичем. Це типові діячі „польської автономії" в Галичині.

Буковина.

(*Од власного кореспондента*).

Брак адвокатів українців. В повітовім місті Вижниці, де перед двома роками повстала державна українська гімназія, нема адвоката українця і через те нема кому виготовлювати заяв до місцевого суду для сторін в українській мові і взагалі помагати українському населенню користати з прав рідної мови в судах.

Приватна українська жіноча учительська семинарія товариства „Українська школа" в Чернівцях істнує вже четвертий рік, має 4 класи. Шкільний рік 1912/13 починається дня 1 вересня нового стилю.

Румунські претенсії на монополію в православній церкві на Буковині. Румуни домагаються, щоб вільні місця в консисторії по совітнику Семаці і вікарію Калінескулі були обсаджені румунами. Православну церкву на Буковині вважають вони „Румунською" церквою і ширять в часописах клич: „Геть чужинців з церкви Стефано Води".

З сучасних настроїв.

Меньшиковське страхіття.

„Меньшикова страшенно турбує майбутня духовна більшість Державної Думи".

З газет.

Тмяно блимають лямпади,
Ряси з шовку шелестять.
Рясофорні депутати—
Инші сплять, а ті мовчать.
На пюпітрах скрізь—часловці,
А трибуна, як амвон,
Промовляють не промовці
И не промову, а канон.
Ремства дух, напрям свавільний
Знак: ніхто ані-телень,
І в повітрі дим кадильний
Коливає ніч і день.
Линуть співи, антифони...
Не парлямент, а вівтарь!
І не в дзвоник, а у дзвони
Калатає... паламарь.
Нудно, сумно, позіхота...
Де ж те врем'я, де той час,
Як кипіла тут робота
Для отечества й для нас?
Оживали кулуари,
Як із залі та туди
Депутатські йшли отари,
Ворушливі завсігди.
Пуришкевич ненароком
Тут свистів годин із дві,
Похожав скрізь скоком-боком
На руках і голові.
Тряс в повітрі кулаками
Марков—курський дворянин,
Працювали язиками
Половцов та Вераксин.
Червоніли од утіхи
Стіни, стеля і паркет...
Жарти, дотепи та сміхи,
Аж крутивсь лихий кадет.
Що? пристойність?—Забобони!
А посли—не пан-отці:
Між розвагою й закони
Випікали, як млинці.
І усе—загибло зразу!
Це-ж не Дума—манастир,
В голови ж, замісць наказу,
У руці якийсь псалтир.

Шершень

За кордоном.

На Балканах.

Столичні газети повідомляють: В петербурзьких дипломатичних колах надають велике значіння подорожі австро-угорського міністра закордонних справ гр. Берхтольда в Руминію і ставлять цю подорож в звязок з тими політичними подіями, що виникли в останні дні на Балканському півострові. Хоча між Австро-Угорщиною і Руминією офіціально союза ще не підписано, але, як помічають дипломати, між обома державами встановився великий нахил до цього.

Подорож гр. Берхтольда має на меті головним чином притягти Руминію на бік Австрії, Германії і Італії, особливо, Австро-Угорщини, для того, щоб зробить протилежний політичний тягар Росії, Франції, Англії та Болгарії, Сербії і Чорногорії.

Білградський кореспондент газети „Temps" телеграфує: ходять чутки, що кабінет Трифковича подається в одставку і його місце займе новий уряд на чолі якого стоятиме Пашич.

Неврожай в Прусії.

Ще три тижні тому лани в Східній Прусії мали дуже гарний вигляд і обіцяли добрий врожай, але почались потім дощі і картина врожаю зразу перемінилась. З більшости місцевостей надходять звістки самого неспокійного характеру: жито, ячмінь, горох полягли і поросли, солома гниє, зжату пшеницю не вспіли вивезти, незжата полягла і теж поросла.

Горох лопається на коріні, картопля гниє. Словом, хлібороби вважають, що врожай цього року пропав. Про пшеницю, наприклад, кажуть, що пшениця здатна тілько для свиней. Для людей пшениці і жита стане на дуже короткий час. Між тим, в звичайні роки східно-пруська провінція давала коло $^1/_{12}$ врожаю всеї Прусії і $^1/_{20}$ всеї германської імперії. В 1910 році, наприклад, тут було зібрано 44 милійони пудів жита, 10 милійонів пшениці, стілько ж ячменю, 30 милійонів пудів вівса і 125 милійонів пудів картоплі. Цей неврожай в Прусії матиме велике значіння на імпорт хліба в Германії з инших країн, особливо з Росії. Це особливо треба мати на увазі нашим хліборобам, тим, що продають хліб, і не спішить з продажом його по дешевій ціні, бо через тижнів два—три ціни на пшеницю, жито і картоплю повинні дуже підскочить в гору.

Політичний поділ Европи.

Останні статистичні данні подають такі відомости про сучасний політичний поділ Европи; всього єсть 47 самостійних і суверенних держав. З них: три імперії—Росія, Германія, Австро-Угорщина, 18 королівст—Англія, Баварія, Бельгія, Болгарія, Чорногорія, Данія, Італія, Голандія, Норвегія, Прусія, Руминія, Греція, Саксонія, Сербія, Еспанія, Швеція і Вюртемберг; 1 султанат—Турція; 7 великогерцогств — Баден, Гесен, Люксембург, Мекленбург — Шверін Мекленбург-Стреліц і Ольденбург-Саксен-Веймари; 5 герцогств: Ангальт, Брауншвейг, Саксен-Альтенбург, Саксен і Кобур-Гота, Саксен-Мейнінген; 10 князівств—Ліхтенштейн, Ліппе, Монако, Рейсс, Шаумбург-Ліппе, Шверцбург-Рудольштат, Шварцбург-Зондерсгаузен, Вальдек; 5 республік—Франція, Португалія, Швейцарія, Андора і Сан-Маріно. До республік ще можна зарахувати вільні міста, що входять в склад Германської держави: Бремен, Гамбург і Любек.

Останні вісти.

(*З газет та по телеграфу*).

Меньшіков про новий закон про пресу.

ПЕТЕРБУРГ. Меньшіков дуже незадоволений проектом законів про пресу. Він називає їх терористичними. „Коли,—каже Меньшіков,—хотять покласти відповідальність на видавців і друкарів, то тоді треба покласти її і на наборщиків, словолитчиків, фабрикантів паперу і всих, причетних до друкарської справи аж до Кирила й Мефодія".

Особливо обурюється Меньшіков проектом забороняти друкувати відомости про діяльність військового та морського відомств. „Цим підготовляють нові військові розгроми"—каже Меньшіков.

Трус в редакції „Рѣчи".

ПЕТЕРБУРГ. Вночі проти 15 августа з наказу градоначальника Драчевського сискний одділ потрусив в редакції газети „Рѣчь". Було оглянуто всі рукописи, щоб вияснити, хто автор статті про постанову сенатора Манухіна оддати під суд ротмистра Трещенкова. Відомости ці вважались секретними. Зважаючи на те, що сенатор Манухін заявив, що він нікому не давав цих відомостей, виникла думка, що матеріяли вкрадено. Трусили до самого ранку. Вранці в сискний одділ викликано було фактичного редактора „Рѣчи" Ганфмана. Вранці сискна поліція вдруге прийшла в редакцію, щоб забрати оригінали замітки про постанову Манухіна.

„Веч. Время" довідалось з офіціяльних джерел, що трус в редакції „Рѣчи" дав поліції значні результати. Взяті документи одіслано в департамент поліції.

Єсть чутка, що в звязку з трусом в редакції „Рѣчи" арештовано співробітника цієї газети Клячко і співробітника „Биржевыхъ Вѣдомостей" Атмакина.

Всякі звістки.

ПЕТЕРБУРГ. Наложено арешт на номер „Грозы" за 15 августа.

В Новочеркаську военно-окружний суд присудив до смертної кари Августенка, обвинуваченого за пограбування самарського почтового одділу на 1000 карб.

В Ташкенті покарано на смерть 14 саперів, присуджених за озброєне повстання. П'ятнадцятому засудженому командуючий військом замінив смертну кару 6 роками арештантських одділень.

В Казані гімназист 7 класа Олексієв не видержавши переекзаменовки, отруївся морфієм.

На 1120 вакансій в казанський університет подано тільки 413 прохань.

Предсідателя казанського т-ва комерційних служащих Олександрова висилають на два роки в Вологодщину під догляд поліції. Товариство закрито.

„Освѣд. Бюро" спростовує чутку, що між предсідателем ради міністрів і міністром внутрішніх справ незгода в поглядах по справам внутрішньої політики.

„Веч. Времени" повідомляють з Севастополя: адмірал Ебергардт наказав офіцерам ночувати на суднах.

На невському судобудівельному заводі забастували всі майстерні через те, що пізно видавалось жалування.

Забастовка булочних розростається.

Увільненим 50 робітникам—участникам забастовки на заводі Сіменс і Гальске—наказано в три дні виїхати з столиці без права жительства в університетських і портових городах.

З Курська повідомляють, що членам Державної Ради од земства знову вибрано Говоруху-Отрока.

ЗА КОРДОНОМ.

Всякі звістки.

ПЕКИН. З Шанхая телеграфують: В Вуху голодні солдати пограбували банок і 50 магазинів, вбили 15 поліцейських і втекли.

БЕРЛИН. По відомостям з Вашингтона, становище европейців в Нікарагуа дуже критичне. Де-кілька душ вбито.

БРЮСЕЛЬ. З Антверпена телеграфують: одкрився 32 конгрес нідерландської мови й літератури. Засідання конгресу обернулось в свого рода маніфестацію: підкреслюється культурний і національний звязок Фландрії з Голандією і висловлюється проти поширення в Фландрії французької літератури. Загалом збільшується рух на користь федеративного устрою Бельгії, при якому б частини її, населені фламандцями і валлонами, були незалежними одна од одної адміністративними одиницями.

Страхи „Нов. Времени".

ПЕТЕРБУРГ. „Нов. Времени" пишуть з Відня: „Українці завдались

тися, а його джерела заводять в небезпечну спокусу.

„Вступивъ въ соединеніе съ Россіей и вмѣстѣ съ тѣмъ въ державное подчиненіе Русскому Самодержцу, самъ Хмельницкій не могъ сразу *отстать* отъ прежней привычки самовластно сноситься съ другими самодержцами, *но на все требовалось время*" (ст. 100).

„Нужно замѣтить, что народная масса далеко не сочувствовала противорусскому направленію. Она вся тяготѣла къ Россіи"... (ст. 105), а потім знаходимо у автора таке місце: Бруховецький, бажаючи заручитися московської ласки, допустив ввести в українські міста царських воєвод і „за такую свою щедрость породилъ себѣ въ народѣ великую ненависть". (ст. 110) „Дорошенко не былъ сторонникомъ Россіи, но не былъ въ ладу и съ поляками", а раніше автор називає Дорошенка „мощнымъ" діячем (ст. 111). „Главная задача Россіи состояла въ томъ, чтобы поставить выборъ гетмановъ хотя и съ согласія народа но по желанію и негласному указанію русскаго правительства... Русскіе стремились взять возможно большую власть въ краѣ,—козаки всѣми силами старались сохранить возможно большую свою независимость и оттѣснить русскихъ. Все это дѣлалось молча, потихоньку, безъ особаго насилія,—но явно для той и для другой стороны" (ст. 108).

„Гетманъ-козакъ отстаивалъ козацкіе интересы и съ нимъ приходилось русскимъ очень трудно борьться,—гетманъ-честолюбецъ легко продавалъ козацкіе интересы... съ такимъ гетманомъ русскимъ легко бывало справиться" (ст. 109).

Розповідаючи про Сірка як про надзвичайного героя і всяко вихваляючи його вчинки, автор не вдержується, щоб не зазначити, що „Сірко був не до смаку Москві" (ст. 114), а в иншому місці, що й Сірко „не прочь былъ причинить маленькую гадость московскому царю" (ст. 117)... „это былъ великій и славный русскій славянскій богатырь"—кінчає автор про Сірка. Становище України за часів Петра І-го різко змінилося, „а гнетъ экономическій, къ сожаленію, и подъ властью русскихъ сталъ едва ли меньше, чѣмъ былъ у поляковъ" (ст. 133).

Про гетьмана Мазепу П. Ковалевський висловлюється досить стримано, про Скоропадського з призирством, як про „Шкуропацького", а Полуботка всяко вихваляє, як чесного і щирого патріота: „славна память про нього в народі держиться і до цього часу" (ст. 148).

Взагалі автор держиться того тону, який йому підказали його українські джерела для XVIII віку. Гайдамаччина цікавить П. Ковалевського як прояв ворожнечі і боротьби з поляками та евреями і, кинувши істориків, він розповідає про Гонту та Залізняка устами Шевченка,—„батька Тараса", як сам його називає.

Не знати, що розбудило в цьому російському націоналістові своєрідний український патріотизм, але нам здається, що більше всього винні українські автори, з яких так щиро нарізав собі П. Ковалевський уривків, фактів і відомостей. Любить же і шанує в історії України цей письменник найбільше ті моменти, коли найбільше лилося крови польської й еврейської. Росії й росіян п. Ковалевський не любить, він весь наповнений почуттям ненависти до поляків і евреїв і вимагає, щоб межу еврейської осілости було перенесено в Польщу. По за цим у нього нема ніякої логіки і він все собі суперечить. Нарешті у нього виходить, що „Малороссія осталась *Малороссіей*. Разумѣется, русская администрація старалась превратить ее въ Россію, но это было и излишне и безполезно. Малороссія была, есть и будетъ *Россіей*" (ст. 211)... ну, от розберіть же його!

Сказати, що ця „Исторія Малороссіи" написана з „національной точки зрѣнія" не можна, бо як ми бачили автор часто зраджує своєму політичному напрямкові, вдаряючись то в український патріотизм, то в демократизм і не цурається ніяких лозунгів, аби довести все те своє,—„а проте я думаю, що Картаген"... за тою ненавістю до поляків і евреїв, він навіть мазепинців не дуже багато лає. Психологія П. Ковалевського нам ясна, його надзвичайне убожество духове знати з кожної сторінки його книжки і ми зовсім не думаємо про ту шкоду, яку могла б робити ця історія України, бо така божевільна плутанина може тільки смішити нормальну людину.

Ан. Василько.

метою допомагать одділенню Малоросії од Росії і приєднать її до Австрії. Головне завдання австрійської політики,—піддержавши українство, захопити Одесу, Миколаїв, Херсон і гірла Дуная. Вгадавши потайну думку Австрії, галичани вже підносять Украйну Габсбургам".

Література, наука, умілість і техніка.

= **„Дніпрові хвилі"**. Вийшло ч. 13—14 „Дніпрових Хвиль". Зміст. Учительські курси і українство. Поезії—Т. Романченка. Вигадки націоналистів про українців—Ів. Нечуя-Левицького. Пам'ятник запорожцям, що першими прибули на Кубань—В. С—ий. Українська гімназія—Є. Малого. З українського життя.

= Вийшов з друку „Каталог книжок українською мовою харківської громадської бібліотеки. Український Відділ імени Тараса Шевченка, т. І". видання української комісії.

= **Письмо з „Просвіти"**. Вийшло 7 число часопису „Письмо з „Просвіти". Зміст. „Рідна школа" до української суспільности.—М. С. Перед початком шкільного року.—М. Возняк: III. Зморожена веснівка української просвітньої організації.—IV. По дорові до національної свідомости та відродження.—Вол. Пежанський: Не забуваймо про наші міста.—В. К.: З просвітньої організації угорської Руси.—З життя філії і читалень „Просвіти". —Чепига Іван: Сучасна народня освіта в Німеччині.—Календар праці в відділах чешської Матиці шкільної. Микола Курцеба: Як оживити народні читальні?—Оголошення.

= **Дарунок петербурзькому університетові**. „Изв. по литер. наук" т-ва Вольф сповіщають, що цього року бібліотеці петербурзького університету подаровано 413 томів книжок, альманахів та журналів, писаних українською мовою, а також мовою російською про Україну. Цей коштовний скарб передано бібліотеці з учебного комітету головного управління хліборобства як спадщину після покійного „дійсного статського совітника" Віктора Івановича Філіпьева.

Театр і музика.

— **Український театр.** Сьогодня в літньому театрі купецького саду труппа М. К. Садовського виставляє комедію „Крути та не перекручуй". Ця п'єса йде в бенефіс артиста Ф. В. Левицького, в якій він грає ролю учителя Печериці.

— **Постійний український театр у Харькові.** 13 августа, як у нас повідомлялось раніше, в домі голови товариства імени Квітки-Основьяненка в Харькові, д. К. М. Бич-Лубенського, відбулись загальні збори цього товариства. Головною темою розмов було питання про організацію постійного зразкового українського театру в Харькові. Член товариства С. П. Дрімцов, з доручення ради товариства, прочитав доклад про становище сучасного українського мистецтва. Як на вихід з того становища, в якім опинився сучасний український театр, автор указав на громадську організацію драматичної і музичної справи, причім подав і практичну схему для здійснення цеї думки. Збори, ухваливши всі поради докладчика, постановили негайно приступити до організації стильного українського театру-естради. Одночасно обрано й художньо-театральний комітет, в який увійшли: К. М. Бич-Лубенський, д. Гомаженко, С. П. Дрімцов і П. Н. Зінченко. Комітетові доручено спільно з радою товариства імени Квітки запросити до участи в своїх засіданнях двох артистів, відомих своїми видатними заслугами на українській сцені, а також художника, відомого своєю працею на полі українського мистецтва, й негайно приступити до організації справи.

— Товариство українських артистів **під орудою Г. Л. Данілова** 12 августа роспочало вистави у містечку Лоїві, минської губ., „Хмарою". Товариство складається з 15 душ. Товариство має пробути тут з місяць.

— В Таганрозі грає українська труппа під орудою **В. Яворського**. Вистави одбуваються в зімньому городському театрові. Між иншими п'єсами буде виставлено такі: „Руїни", „Вампір", „Каторжна", „Хелиція", „Кінець мукам", „Життя", „Крадена доля", „Юрко Довбиш", „Я—не я" та инші.

— **Труппа Л. С. Зеленогорського** з 15 августа дасть 5 вистав в г. Оріхові (Таврія); потім їде на 2 вистави в Пологи і на 2 вистави в Гуляй-Поле (Катеринославщина).

Лист до редакції.

За український університет.

Ми, народні вчителі парафіяльних шкіл на Поділлю, з болем у серці стежимо за невпинною боротьбою наших братів-галичан за освіту на рідній мові. Ми, щоденні свідки нівечення людської природи, може більше як хто відчуваємо ту неправду, яку братам-галичанам завдає польський народ і дивуємось, що у польських учителів і ліпших людей польського народу нема розуміння правди, справедливости, розуміння культурного прогресу всієї людности, наче їх чуття заброніровано остільки шовиниз-мом, що вони забули й про своїх родичів, які страждають по инших країнах не менш за нас... Але ні. Ми віримо, що проти рідної школи повстали тільки темні, засліплені люде, віримо, що утискам скоро настане кінець.

Парламентському клубові у Відні висловлюємо гаряче спочуття в тій тяжкій боротьбі з темними силами, яку так завзято він несе на своїх плечах.

Гурток учителів-українців подільських парафіяльних курсів. (*56 підписів*).

ДОПИСИ.

(*Од власних кореспондентів*).

КРИВЕЦЬКА ВОЛОСТЬ, таращанського повіту (на Київщині). *Як дбає земство про селян.* Шестеро сел нашої волости: Рачки, Казимирівка, Ожегівка, Лихачиха, Матвіїха і Василиха, що стоять по сусідству з сквирським повітом, доки було на Київщині „куце" земство, належали до володарського лікарського пункта. Було селянам близько і вигідно користуватись лікарською запомогою при нещасливій пригоді. Але коли заведено „справжнє" земство, коли піклування про медичну допомогу селянам перейшло од київської губернської земської управи до „автономних" повітових земських управ, селяне нашої волости, в тім числі і перелічених шести сел, опинились прилученими до П'ятигірського лікарського пункта. Инакше кажучи, селян зовсім позбавлено лікарської допомоги, бо до П'ятигір—не близький світ, доскочиш не швидко. Почали селяне домагатись, щоб їх знову повернуто до володарського пункту. На це згодилась і сквирська повіт. земська управа, при умові компенсації з боку нашої—таращанської—пов. земської управи в розмірі дійсно витрачених в попереднім році грошей на содержання стаціонарних хворих нашої волости і медикаменти, видані для амбулаторних недужих—всього 660 карб. Але наша управа, нехтуючи інтереси селян, на це одповіла, що вона ні на які компенсації не може дати згоди, що вона передала кривецьку волость в п'ятигірський лікарський участок. Отак наше земство дбає про селян.

С. МАКСИМОВКА, борзенського повіту (на Чернігівщині). *Жертва на пам'ятник Т. Г. Шевченкові.* Недавно відбулось загальне зібрання членів нашого потребительного товариства; головою зборів був місцевий панотець. На зібранні розглядали справоздання за рік. Виявилось, що становище крамниці досить гарне: обороту на 3000 з лишком (село невелике), чистого прибутку 300 карб. Коли почали роспреділять прибутки, то виник інцідент. Річ в тім, що гуртком членів подана була така заява на ім'я правління: „В 1914 році сповняється століття зо дня нарождення нашого кобзаря, незабутнього Т. Г. Шевченка. Громадянство України, як і инші народи, що шанують пам'ять своїх великих людей, становлючи їм пам'ятники, теж збірає жертви на пам'ятник Шевченкові в Київі. Жертвують на цей пам'ятник не тільки окремі люде, але земства й города, потребительні, кредітові т-ва і инші... Тому ми радимо правлінню нашого т-ва доложить загальним зборам, щоб пожертвувати із прибутків нашої крамниці 10 карб.

Бо кому ж і дбати про достойне вшанування пам'яти великих синів свого народу, як не своїм же таки людям, українцям, щоб і свої, і чужі бачили і чули про нашого Кобзаря. За що ж йому становлять пам'ятника? За те, що він силою свого слова боровся за кращу долю нашого рідного краю і нашого народу. Народ тоді стогнав під кріпацьким ярмом, і Шевченко голосно повставав проти неволі. Лиху долю нашого народу він виспівав у своїх чудових творах; він закликав панів, щоб вони не знущались над людьми „обніміте, брати мої, найменшого брата" так казав Шевченко. Але ж не в тім тільки слава Шевченка: бо проти кріпацтва говорили і писали багато освічених людей, та не всім однакова шана. Тим великий Шевченко для нас, що писав він на своїй рідній мові, показав людям, що не сміятись треба з своєї мови, а шанувати її; показав, що наша мова така гарна, як і инші, і—що вона не мужицька, а людська, за те і становлять йому пам'ятника".

Голова правління прочитав її, але тут устряв урядник, що мов читать такі заяви незаконно, бо нема на повістці, але йому довели, що ця заява входить в розглядання прибутків (читалась вона по російському). Після цього батюшка зрікся бути головою зборів, щоб, мовляв, чого не вийшло, а при обміркуванню заяви пораяв пожертвувати 5 карб., бо треба, казав, жертвувати ще й на нову церкву. Один із членів зауважив панотцеві, що на церкву є розклад і від десятини, і від двору, то не треба змешати, а пожертвувати 10 карб. „Так ви різняєте пам'ятник Шевченкові і церков Божу", гукнув батюшка, „от які в мене парахвіяне" демонстративно додав він, поглядаючи на врядника.

Нарешті скінчилось на тому, що на пам'ятник призначили—5 карб.

М. ВЕЛИКІ-БУДИЩА, Зіньківського пов. (на Полтавщині). *Українська вистава.* Мешканці нашого містечка хоч і розбитний народ, але тут якось ще й досі непомітно громадської праці. Вбогим селянам стає на перешкоді цьому щоденне турбування за шматок хліба, а більш заможненькі майже нічим не цікавляться, живуть тихенько, поглядаючи на свій рухомий і нерухомий скарб, та вряди-годи передплачуючи якусь безмістову місцеву газету, через що й живуть мов в погребі. Інтелігенції і освіченої молоді, яка тепер так жваво в де-яких селах веде просвітну працю, тут теж обмаль... Не зважаючи на те, що містечко наше досить велике, в йому є всього одна школа (земська) та дві церковних, які, звичайно, не то що не можуть готувати молоді до середніх городських шкіл, але не в силі навіть вмістити і третьої частини всіх охочих вчитися...

Нема тут і товариств ніяких, ніхто й не вживає ніяких заходів, щоб одкрити хоч сельсько-господарське товариство. Весною перший раз за все істнування містечка, в сараї майстерні різбаря П. Юхименка виставлено було водевіль: „На сіножаті" та проспівано кілька українських пісень. Бачучи велике зацікавлення громадянства, селяне-аматори з захопленням взялися за впорядження нової вистави.

Оце 29 іюля в сараї місцевого булошника відбулася нова вистава. На цей раз виставляли „Пан Штукаревич", „День правди" і врешті проспівавши де-кілько українських пісень. Гірко і боляче робиться од такої вистави. Артисти аж ніяк не вміють поводитись на сцені, ролів ніхто не знав, через це кожен заглядав у будку до суфльора. З сцени після кожної дії гукали: „спускай заслону" і т. ин.

Публіка, згубивши всяку цікавість до спектакля, почала в голос розмовляти. Піднявся гомін, і з сцени нічого не було чути. З великим лихом дотягши виставу до кінця, майже всі артисти, мабуть щоб посмішить глядачів, у гримові, париках і відповідній кожній ролі одежі, почали садити гопака. Потім почалися пісні. Не дивлючись на те, що був таки чималий хор і всі пісні були переважно композиції Лисенка, їх виконали настільки невдало, що більшість присутніх почала тікати додому.

Коли співали „Заповіт",—всі глядачі повставали з своїх місць і поздіймали брилі, а сами артисти для „більшої стильности українського вбрання" були всі в шапках. Дуже прикро, що місцева інтелігенція не допомогла цим артистам-селянам виконати з честю взяту на себе таку велику справу, як просвіта темних своїх братів і пробудження в них поваги та любови до своєї рідної мови, рідної умілости.

Справочний оддiл.

Календарні відомості. П'ятниця 17-го Августа.

Мч, Мирона і Іуліанії, Стратона, прп. Аліпія печерськ, Пилипа, Кипріана, Фирса, Павла. Сх. сон. 5 г 10 хв., зах. сон. 6 г. 51 хв.

Редактор В. Яновський.

Видавець Є. Чикаленко.

Оповістки.

КВАТИРІ

Готель „Україна" віддає в найми КІМНАТИ по міс. і на добу, недорого. Бульв-Кудр., 34

ПРАЦЯ

БАНДУРИ

гарного виробу, довбані робить і продає ПАПЛИНСЬКИЙ ВІВІКОВ.-ВУЛЬВАР 77б, кв. 7.
15-353-14

ВСЯКІ

У Петербурзі

Вас. Остр. 3 лин. д. 24.

Українська книгарня і базар

продає українські книжки, листовні картки, потрети, малюнки, вишивки, ткацькі, череп'яні й дерев'яні вироби і т. инш.
3-405-1

Перше Київське Т-ВО ЗАКРОЙЩИКІВ.

Наступники фірми Я. КАПЛЕРА.

Хрещатик, Пасаж, телеф. 363.

Пропонує до сезону великий вибір матер'ялів російських, англійських та кращих фабрик, для прийома замовлень воєнного та штацького вбрання, а також для студентів Політехничного та Комерційного інститутів.

П.П. СТУДЕНТАМ як і перше традиційна знижка.

Приймається передплата на тижневу радикальну, політичну часопись

Громадський Голос.

Виходить що-середи.

Передплата на рік для Російської України 3 карб., на ½ року 1½ карб. Адреса: Галичина, Львів, вул. Коперника ч. 16. Lemberg Oesterreich.

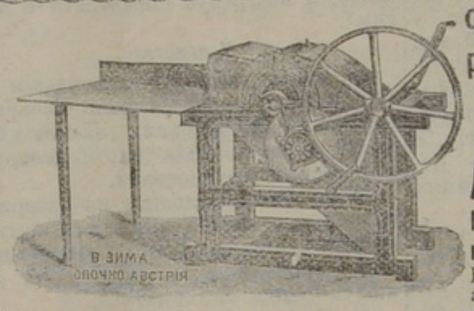

Фабричний склад хліборобських машин та знаряддя

А. Прокупек

М. Київ, коло пасажирського вокзалу по Безаківській № 31.

Радить з складу славетні: СІЯЛКИ дожечні, прості 8, 16, 20, 24 рядк. оріг. ФР. МЕЛІХАРА такі-ж „ИМПЕРАТОР" комбіновані 12, 16, 20, 22 і 24 рядні. СІЯЛКИ оріг. ФР. МЕЛІХАРА розкидні сист. ВЕСТФАЛІЯ. МОЛОТИЛКИ, ПРИВОДИ, ВІЯЛКИ, ТЕРКИ ДЛЯ КЛЄВЕРУ ручні, кінні, зерноочистительні—кращих випроб, марок. СЕПАРАТОРИ, ЗМІЙКИ, СОЛОМОРІЗКИ, ТЕРЕЗИ, ПЛУГИ Й КУЛЬТІВАТОРИ. НАФТОВІ ДВИГУНИ шведського заводу „ФЕНИКС", дуже пожорна, постави, просорушки, жаровні та маслобойні преса з порукою і по міркованим цінам.
15-366-13

Приймається передплата на 1912 рік на

Літературно-Науковий Вістник

місячник літератури, науки й суспільного життя, що виходить книжками 12—15 аркушів великої вісімки під загальним проводом проф. Мих. Грушевського.

Видає Українсько-Руська видавнича спілка. Редакція й адміністрація (лише для Росії): в Київі, Велика-Володимирська, 28. Адміністрація просить поновляти передплату завчасу. Передплата в межах Росії з пересилкою на пів-року 4 карб., на цілий рік 8 карб. Книжки висилаються раз на місяць; хто надсилає передплату по виході книжки, дістає належні книжки при найблизшій розсилці. На зміну адреси треба присилати 30 коп., при тім треба подавати все не лише нову, але й стару адресу.

Для незаможних учеників і студентів висших шкіл, сільських учителів і учительок, підурядників, робітників і селян передплата на рік 6 карб.

Приймається передплата на 1912 р. на

ЗАПИСКИ

наукового товариства імени Шевченка

НАУКОВУ ЧАСОПИСЬ

присвячену передовсім українській історії, фільольогії й ентографії, що виходить у Львові що два місяці під редакцією Мих. ГРУШЕВСЬКОГО.

(XX рік видання).

Журнал сей крім розвідок, заміток і матеріялів по україно-знавству—історії староруської, литовсько-польської й новішої доби, історії, етнографії, язику та иньшим близьким областям наук, подає широко ведений перегляд наукової літератури, яка дотикається просто або посередно вказаних вище дісціплін—окремих публікацій і видань періодичних (коло 200 наукових часописей в перегляді), в виді критичних оцінок або рефератів.

Передплату для Росії 6 руб. на рік (поодинокі книжки по 1 р. 50 к.) приймає книгарня „Літературно-Наукового Вістника" в Київі (В.-Володимирська № 28)

В справі обміну звертатись на адресу: Львів, ул. Супінського 17. Наукове товариство імени ШЕВЧЕНКА.
0-116-1

Вышелъ № 4 (іюль)

„ЗАВѢТЫ"

Содержаніе: То, чего не было. В. Ропшина. Исторія Акимова зданія. В. Винниченко. Степь. Як. Окунева. Повѣсть о днях моей жизни. Ив. Вольнаго. Стих. Балтрушайтиса, Амари, Волькенштейнъ, Клюева. Къ вопросу о рабочей программѣ. С. Зака. Письма субъективиста. В. Лункевича. Быть или не быть общинѣ въ Россіи? К. Качоровскаго. Дѣла и дни: Безсмертно-мѣщанское. Я. Вѣчева. Свое и чужое: Уходъ отъ парламента. С. Мстиславскаго. Провинція и думскіе выборы. Гр. Шрейдера. Землеустроительный смотръ. Ленуара. Изъ нѣдръ арміи. К. Обручева. Русская Польша наканунѣ новыхъ выборовъ. Л. Василевскаго (Плохоцкаго). Обновленная Португалія А. Деренталя. Національная жизнь: Фабриканта. Библіографія.

№ 1, 2 и 3 разосланы подписчикамъ и продаются въ стол. и пров. кн. магазинахъ.

Условія подписки: Съ апрѣля до конца года 8 р.; на 6 мѣсяцевъ 5 руб.; на 3 мѣс. 3 руб.; отдѣльная книжка 1 рубль. За границу на тѣ же сроки: 11 руб., 6 руб. 50 коп. 3 р. 75 к.; отдѣльная книжка 1 руб. 25 коп.

Подписка принимается: Въ С.-Петербургѣ—въ конторѣ журнала, Косой пер. 11, уг. Солянного.—Телефонъ 193-27; въ Москвѣ—въ конторѣ Н. Н. Печковской (Петровскія линіи), а также во всѣхъ почтовыхъ учрежденіяхъ Россіи по цѣнѣ редакціи, безъ доплаты за пересылку денегъ. Въ Москвѣ складъ журнала—кн. маг. „Наука", Б. Никитская.

Издательница *С. А. Иванчина-Писарева.* Редакторъ *П. П. Инфантьевъ.*

Приймається передплата на часопись

ПЕРЕМИСЬКИЙ ВІСТНИК

Орган Перемиської Народньої Організації.

Виходить що два тижні і коштує: річно 4 кор., піврічно 2 кор.

Адреса: Перемишль, Побереже Фр. Иосифа ч. I. Peremischl Oesterreich.

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА на політичну часопись

„НОВА БУКОВИНА"

Редакція і Адміністрація: Чернівці, ул. Петровича, ч. 4. Oesterreich, Tschernovitz.

Передплата на рік 15 корон, піврічно 8 корон.

Друкарня 1-ої Київської Артілі Друкарської Справи. Трьохсвятительська 5. Телеф. 1069.